

DINKEDEUR

pedagogische kinderopvang

**MELDCODE HUISELIJK GEWELD &
KINDERMISHANDELING**

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
1) Wat is kindermishandeling?	4
2) Hoe stel je kindermishandeling vast?	8
3) De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	9
4) Stappenplan bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling	12
5) Belangrijke telefoonnummers	21
6) Het werken met de nieuwe meldcode	23
7) Signalenlijst kindermishandeling	24
8) Tot slot	31

Inleiding

Deze meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is gebaseerd op het basismodel meldcode 'Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling'. Dit basismodel is ontwikkeld door het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport en bedoeld voor alle sectoren waar vanuit professioneel oogpunt met kinderen wordt gewerkt. Het werken volgens deze meldcode wordt in januari 2013 wettelijk verplicht gesteld. Het huidige protocol kindermishandeling van Dikkedeur, is aan de hand van dit basismodel, aangepast. De belangrijkste wijziging is het nadrukkelijk benoemen van huiselijk geweld naast kindermishandeling. Dikkedeur neemt de uitwerking van de meldcode door de Brancheorganisatie niet (geheel) over:

1. De algemene meldcode is op praktische punten aangepast aan de organisatie van Dikkedeur zodat al in de meldcode staat vastgelegd wie welke verantwoordelijkheden heeft.
2. De twee stappenplannen die de Brancheorganisatie Kinderopvang aan de meldcode heeft toegevoegd acht Dikkedeur niet behulpzaam voor het adequaat signaleren en melden van kindermishandeling en huiselijk geweld. Een bruikbaar stappenplan moet alle soorten kindermishandeling en mogelijke situaties omvatten zoals mishandeling door een ouder of een beroepskracht. Waar dit in de praktische uitwerking van belang is wordt dit in de meldcode apart genoemd. Een stappenplan seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen is daarbij ook ongewenst. Het geeft een onjuist beeld van de ontwikkeling van seksueel gedrag bij kinderen waarbij een kind onterecht wordt beschuldigd.

Kindermishandeling en huiselijk geweld is een groot en gecompliceerd probleem waarvan veel kinderen het slachtoffer zijn. Jaarlijks zijn maar liefst 119.000 kinderen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing, misbruik of getuige van geweld tussen partners. Op de duizend kinderen zijn dat 34 kinderen tussen de 0 en 17 jaar. Deze cijfers staan in de tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen van de Universiteit Leiden en TNO. In de praktijk blijkt dat het omgaan met signalen die mogelijk kunnen duiden op kindermishandeling veel onzekerheid met zich meebrengt. De meldcode geeft via een route aan hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld en/of kindermishandeling. In deze meldcode is ook opgenomen hoe Dikkedeur de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt.

Met **beroepskracht** wordt verwezen naar iedere werknemer binnen Dikkedeur: de pedagogisch medewerker die signalen bij een kind op de groep *ziet* of van een collega *hoort* maar ook de groepshulp, de leidinggevende, administratief medewerker of het staflid die signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld ziet. Het staflid pedagogiek functioneert binnen Dikkedeur als **aandachtsfunctionaris** en heeft een centrale rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in huiselijke kring. In de verwijzing naar deze taak zal in de meldcode de voor iedereen al bekende functienaam staflid pedagogiek worden aangehouden. Met **ouders/verzorgers** worden de volwassene of volwassenen die wettelijk verantwoordelijk is/zijn voor de zorg en opvoeding van het kind. Daar waar ouders geschreven wordt, wordt ook verzorgers of ouder/verzorger bedoeld.

1. WAT IS KINDERMISHANDELING?

Kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van, voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

Kindermishandeling is leed dat kinderen aangedaan wordt. Het ontnemt het kind het gevoel van veiligheid en het vertrouwen in volwassenen en ondermijnt zodoende de basis voor de gehele ontwikkeling van het kind. Er ontstaat ernstige scheefgroei bij het kind. Het ontwrichtend effect van kindermishandeling heeft te maken met wat het kind overkomt, maar vooral ook door wie en op welke plek dit gebeurt. Iemand uit de naaste omgeving heeft meer invloed op een kind, dan iemand waarmee het kind nooit meer in aanraking komt.

Kindermishandeling kent verschillende gedaantes. Het kan lichamelijk en geestelijk gericht zijn. Het kan bestaan uit mishandeling of verwaarlozing. De verschillende vormen van mishandeling lopen vaak door elkaar heen. Een kind dat seksueel mishandeld wordt, staat ook vaak bloot aan geestelijk en lichamelijk geweld.

De verschillende vormen van kindermishandeling:

Lichamelijke mishandeling

Ouders verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt (anders dan ten gevolge van een ongeluk).

Voorbeelden:

- slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken
- meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen van een meisje, zie bij 'vrouwelijke genitale verminking' hieronder.
- Shaken Baby Syndroom: hersenschade veroorzaakt door het heen en weer schudden van een baby.

Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.

Voorbeelden:

- niet zorgen voor voldoende of geschikt eten
- niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding
- niet zorgen voor geschikt onderdak
- niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg
- niet zorgen voor voldoende hygiëne
- niet zorgen voor voldoende toezicht

Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.

Voorbeelden:

- het bedreigen en uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren
- het kind tot zondebok maken
- het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid
- eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen
- het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag
- het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle

Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.

Voorbeelden:

- niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact
- niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie
- niet zorgen voor regelmatige schoolgang, onthouden van onderwijs
- blootstellen aan huiselijk geweld, zie kopje 'huiselijk geweld' hieronder.

Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de volwassene en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden:

- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan (bijvoorbeeld ongepast kussen, strelen van borsten of genitaal contact)
- penetratie door vingers, voorwerpen of penis
- pornografisch materiaal laten zien of opnemen

Huiselijk geweld

Kinderen kunnen getuige zijn van geweld of de dreiging van geweld door iemand uit de huiselijke kring: een ouder, een (ex)partner van een ouder, een gezinslid, familielid of huisgenoot. Onder geweld wordt verstaan:

1. lichamelijk geweld, zoals:

- slaan, schoppen, trappen, stompen
- sigarettenpeuken op de huid uitdrukken
- aan de haren door het huis slepen
- kokende olie/water
- van de trap af duwen
- gebruik van wapens/voorwerpen

2. seksueel geweld, zoals:

- verkrachting
- letsel toebrengen aan geslachtsorganen

3. geestelijk geweld, zoals:

- dreigen met geweld
- kleineren
- geen eigen geld
- opsluiten, geen activiteiten buitenshuis toelaten
- (dreigen met) geweld tegen huisdieren en/of kinderen
- vernielen van geliefde voorwerpen
- dreigen met zelfmoord

Als er kinderen betrokken zijn bij huiselijk geweld is er altijd sprake van kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV)

Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen verwijderd worden. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen, blijft alleen een kleine opening over voor menstruatiebloed en urine.

Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, de exacte leeftijd verschilt per land.

Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Belangrijk: bij een vermoeden van VGV dient door het staflid pedagogiek direct contact te worden opgenomen met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling.

Eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een schending van de eer van een man, vrouw of familie. Onder eergerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging van eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee en uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord.

Belangrijk: bij een vermoeden van eergerelateerd geweld dient door het staflid pedagogiek direct contact te worden opgenomen met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling of met een persoon of organisatie met specifieke expertise over dit onderwerp zoals het Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd geweld (LECEGG).

Risicogroepen voor kindermishandeling

Ieder kind loopt het risico mishandeld te worden in elk type gezin, in elke sociale klasse. Kinderen onder de vier jaar vormen de meest kwetsbare groep. Zij zijn veel thuis en hebben constant zorg nodig. Het wordt de opvoeders zodoende wel eens te veel. Jonge kinderen kunnen zich niet verweren, verstoppen of weglopen. Ze kunnen ook moeilijk alarm slaan. De omgeving kan zich vaak niet voorstellen dat jonge kinderen al mishandeld worden. Het risico op mishandeling wordt groter als het kind bepaalde kenmerken vertoont en de opvoeders bepaalde denkbeelden hebben. Voorbeelden van zulke kenmerken van het kind zijn onder andere:

- huilt veel;
- is overbeweeglijk of juist heel passief;
- is buitenechtelijk of een stiefkind;
- heeft in de couveuse gelegen, waardoor het opbouwen van goed contact is gehinderd;
- is gehandicapt.

Denkbeelden van de opvoeders zijn bijvoorbeeld:

- het kind is lelijk of lijkt op een gehaat persoon;
- het kind is ongewenst of een nakomertje;
- het kind is van een ander geslacht dan gewenst;
- het kind luistert expres niet, houdt ze expres uit de slaap;
- het kind wil graag dat ik het streel of laat strelen.

Niet elk kind dat een kenmerk uit bovenstaande opsommingen heeft, wordt mishandeld. Een gehandicapt kind of een stiefkind kan ook volledig geaccepteerd worden.

Redenen van opvoeders tot mishandeling

Enkele redenen van opvoeders om te mishandelen zijn:

- ze hebben te hoge verwachtingen van het kind;
- ze bezitten niet het vermogen om een kind op te voeden en weten weinig van de normale ontwikkeling van een kind; ze verwachten bijvoorbeeld van een kind van één jaar al dat het luistert en zindelijk is;
- ze hebben zelf problemen (relationeel, financieel, psychisch) al dan niet gekoppeld aan een verslaving of werkloosheid;
- ze zijn zelf ooit mishandeld en voelen zich daardoor minderwaardig en afgewezen. Ze reageren hun gevoelens op het kind af.

Niet iedere ouder die één of meer van de bovengenoemde kenmerken bezit, zal zijn kind mishandelen. De druk kan door omstandigheden echter te groot worden. Als de opvoeders dit niet willen toegeven uit angst om voor slechte opvoeders te worden aangezien, dan kan deze spanning een ongewenste uitweg zoeken, waardoor ze hun kind kunnen gaan mishandelen.

Gevolgen voor het kind

Een van de mogelijke gevolgen van kindermishandeling op korte termijn is lichamelijk letsel. In extreme gevallen, bij zware lichamelijke mishandeling of verwaarlozing, kan het kind zelfs aan de gevolgen overlijden. Ook remt kindermishandeling de ontwikkeling en kan kindermishandeling stoornissen veroorzaken. Mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik van het kind verstoren de normale vorming van het netwerk van zenuwen in een deel van de hersenen. Het kind draagt de gevolgen van mishandeling een leven lang met zich mee. Het leert dat het kind niet kan vertrouwen op de verzorgers waar het van afhankelijk is en vertrouwt daardoor ook andere volwassenen niet meer (denk aan de stadia van Erikson). Op latere leeftijd durft het kind geen relaties aan te gaan. Het zelfvertrouwen ontwikkelt zich niet goed, waardoor het kind een lage dunk van zichzelf krijgt. Het eigen lichaam wordt voor het kind iets, waar je alleen maar pijn en narigheid mee kan beleven. Een volwassene die als kind is mishandeld, kan zijn toevlucht zoeken tot verslaving, zelfverwonding en zelfmoord als de herinneringen aan thuis ondraaglijk worden.

De onveiligheid die kinderen tijdens hun opvoeding ervaren is een belangrijke oorzaak van gedrag dat de maatschappij als overlast en als bedreiging van de veiligheid ervaart. Verslaving is een van de manieren om de ellendige gevolgen van kindermishandeling in de jeugd te ontvluchten. Die verslaving aan drugs en alcohol brengt overlast voor de omgeving mee. Andere maatschappelijke gevolgen van kindermishandeling zijn de kosten van de behandeling die slachtoffers nodig hebben.

2. HOE STEL JE KINDERMISHANDELING VAST?

Kindermishandeling komt veel voor en tegenwoordig wordt vrijwel iedereen ermee geconfronteerd via de media, beroepsmatig en/of in de directe omgeving. Steeds meer mensen raken ervan overtuigd dat kindermishandeling ook voorkomt in hun woonplaats, familie of vrienden en kennissenkring. Kindermishandeling gebeurt niet alleen ergens anders. Ook op school zijn er kinderen die mishandeld worden. Ook beroepskrachten kunnen dader zijn. Signalering is bij jonge kinderen extra lastig. Ze kunnen niet goed zeggen wat er aan de hand is en het vraagt veel van volwassenen om alert te zijn op non-verbale signalen. Kinderen zijn meestal nog onder de hoede van de opvoeders en, ook al komen ze op school, dan nog is het herkennen van kindermishandeling problematisch. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat het een probleem is om uit te vinden wat men kan doen bij een vermoeden van kindermishandeling.

Om de signalen te herkennen die kinderen uitzenden als ze mishandeld worden, moet je ze kunnen, willen en durven zien. Een vermoeden van kindermishandeling wordt niet altijd onder ogen gezien of geuit, ook niet door professionele hulpverleners. Dat wordt door verschillende factoren belemmerd.

Enkele bekende belemmeringen zijn:

- je weet niet wat je met je eigen boosheid en verontwaardiging aan moet;
- je bent bang om de privacy van het gezin te schenden;
- je bent bang voor de reacties van de opvoeders;
- je bent bang voor strafmaatregelen tegen het kind;
- je twijfelt of het wel kindermishandeling is;
- stel je voor dat het niet waar blijkt te zijn;
- je vindt dat het niet bij jouw taak hoort;
- je weet niet wat je overhoop haalt;
- je kunt je niet voorstellen dat deze opvoeder(s) hun kind mishandel(t)(en);
- je wilt eerst zeker weten (en je weet het nooit zeker) dat er sprake is van kindermishandeling. En dan weet je niet wat je er verder mee aan moet. Je weet niet waar je de opvoeders of het kind naar kunt verwijzen;
- je weet niet hoe je het kind kunt beschermen.

Het besef dat het gebeurt, betekent dus nog niet dat je in staat bent de kindermishandeling te herkennen en stappen te ondernemen om het te stoppen. De kinderen en gezinnen zenden vaak wel signalen uit waaraan de problemen zijn te herkennen. Je kunt op de volgende signalen letten:

1. Signalen van het kind,
2. Signalen van het gezin als geheel en
3. Signalen vanuit de verzorgers.

Deze zullen we nu na elkaar bespreken. Zie ook de signalenlijst kindermishandeling.

Belangrijk: Er moet altijd een combinatie van signalen aanwezig zijn om van kindermishandeling te kunnen spreken. Bij slechts een enkel signaal is er nog geen sprake van kindermishandeling!

3. DE MELDCODE HUISELIJKE GEWELD EN KINDERMISHANDELING

De meldcode heeft tot doel beroepskrachten bij Dikkedeur via een stappenplan te helpen bij het herkennen van signalen die op kindermishandeling of huiselijk geweld kunnen duiden en het er adequaat naar handelen.

De definities, voorbeelden en signalen van de verschillende vormen van kindermishandeling helpen de beroepskracht bij het herkennen van kindermishandeling. De beroepskracht moet er dus voor zorgen deze kennis altijd paraat te hebben. Daarnaast moet de beroepskracht bij het zien van deze signalen ook open staan voor de mogelijkheid dat deze veroorzaakt zouden kunnen worden door kindermishandeling. Dit vraagt dus ook zelfkennis en het bewustzijn van de eigen belemmeringen zoals die hierboven genoemd zijn.

Het stappenplan geeft aan wat er het beste kan worden gedaan wanneer er verwaarlozing, mishandeling of misbruik wordt gesignaleerd. De stappen wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling en gaan dus in op het proces vanaf het moment dat er signalen worden gezien die mogelijk met kindermishandeling te maken hebben.

3.1 MISHANDELING DOOR IEMAND ANDERS DAN DE OUDERS

Het is mogelijk dat een pedagogisch medewerker mishandeling vermoedt door iemand anders dan de ouders. Wanneer het gaat om een vermoeden of een signaal van kindermishandeling door een pedagogisch medewerker werkzaam binnen Dikkedeur dan moet geregistreerd worden wat is waargenomen, dit direct melden aan de divisiemanager en die informeert meteen de directie. Dit geldt ook als een medewerker een klacht krijgt van een kind, een ouder of derden over (een vermoeden van) kindermishandeling door een medewerker. Is je eigen divisiemanager niet beschikbaar of betreft het vermoeden juist je eigen divisiemanager, kies dan voor het staflid pedagogiek (ook aandachtsfunctionaris kindermishandeling) of een andere divisiemanager. De betrokkenen zijn gehouden aan een geheimhoudingsplicht totdat er meer zekerheid is.

Bij aanwijzingen van kindermishandeling door een werknemer is de werkgever verplicht de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs te raadplegen. De vertrouwensinspecteur overlegt met de divisiemanager of directie of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert over aangifte bij de politie. De vertrouwensinspecteur onderzoekt niet of een werknemer het misdrijf heeft gepleegd, dat doet de politie. De vertrouwensinspecteur is bij wet uitgezonderd van de plicht om aangifte te doen en heeft een geheimhoudingsplicht. Wanneer werknemers of ouders met aanwijzingen van kindermishandeling de vertrouwensinspecteur raadplegen dan zal deze de ouder of werknemer adviseren contact op te nemen met de werkgever. De werkgever zal vervolgens overleggen met de vertrouwensinspecteur over het vervolg. In het theoretische geval (aangezien de directie zelf geen direct contact heeft met de kinderen van Dikkedeur) van een vermoeden van kindermishandeling door de directie zal de werknemer zelf in contact treden met de vertrouwensinspecteur.

3.2 OMGAAN MET PRIVACY

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijke informatie over kinderen en gezinnen. Medewerkers in de kinderopvang hebben een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over een kind aan derden te verstrekken, tenzij de ouders daarvoor toestemming geven. De plicht om te zwijgen kan botsen met het wettelijk meldrecht om vermoedens van kindermishandeling te melden. Bij het verstrekken van gegevens van een kind aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld, geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspannt om toestemming voor zijn melding te krijgen. Let er hierbij op dat beide ouders geïnformeerd worden of toestemming geven, bij gescheiden ouders moet met beide ouders contact gezocht worden. Geven de ouders de toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigeren de ouders ondanks de inspanning van de beroepskracht hun toestemming dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging. Gebruik daarvoor de vragen die in het stappenplan bij stap 5B beschreven staan. Het wettelijk meldrecht geeft het recht om, zo nodig zonder toestemming van de ouders, op verzoek van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling informatie te verstrekken en vermoedens van kindermishandeling te melden.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- Betrek bij een overleg niet teveel mensen.
- Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnen Dikkedeur blijft.
- Contact met andere instellingen zoals de jeugdverpleegkundige of jeugdarts van het consultatiebureau of de GGD kan alleen na schriftelijke toestemming van de ouders of wettelijk vertegenwoordigers. Daarvoor is een gesprek met de ouders vereist (stap 3). Indien de ouders deze toestemming niet geven, is dit een signaal dat moet worden meegenomen in de weging (stap 4). Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.
- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Ouders hebben recht op inzage in alle verslagen, formulieren en observatieverslagen. Maak anonieme werkaantekeningen, ouders hebben dan geen inzagerecht. Zodra het mogelijk is worden deze aantekeningen weer vernietigd.
- Schrijf daarom alsof ouders over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties en beoordelingen.
- Als ouders een verslag willen inzien, kun je voorstellen om het samen met hen te lezen, erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de ouders te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met ouders.
- Schriftelijke informatie moet goed worden opgeborgen in een afsluitbare kast.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden meegegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders aan derden worden verstuurd. Een uitzondering hierop vormt het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en andere beroepskrachten in overmachtssituaties.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.
- Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht om het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Met inachtneming van deze privacyregels nemen we nu de 6 stappen/fasen door bij een vermoeden van mishandeling.

4. HET STAPPENPLAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

- Stap 1 In kaart brengen van signalen*
- Stap 2 De beroepskracht bespreekt haar onderbouwde vermoeden in een overleggroep*
- Stap 3 Gesprek met de ouders en eventueel met het kind*
- Stap 4 Wegen aard en ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling*
- Stap 5a Hulp organiseren en effecten volgen*
- Stap 5b Het vermoeden met ouders bespreken en bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling melden.*
- Stap 6 Nazorg*

De volgorde van de stappen

Het stappenplan is in een bepaalde volgorde gerangschikt. Deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat er op enig moment in het proces alle stappen zijn doorlopen, voordat er besloten wordt om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de ouders in gesprek te gaan over signalen (bijv. een kind heeft een grote blauwe plek en bij de overdracht informeert de pw-er bij de ouder wat er gebeurd is). In andere gevallen zal de pedagogisch medewerker eerst willen overleggen met een collega of met de (assistent) divisie manager voordat hij een gesprek met de ouders aangaat (bijv. om te bespreken dat een kind regelmatig blauwe plekken op zijn rug heeft). Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

De tijdsduur van de verschillende stappen

Het is zaak zorgvuldig en niet overhaast te werk te gaan. Het is echter ook belangrijk bij een vermoeden zo snel mogelijk te handelen. De beroepskracht zorgt zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen een maand, aantekeningen te hebben en dit te bespreken met de (assistent) divisie manager. Het observeren kan dan eventueel worden verlengd tot twee maanden. De beroepskracht onderneemt geen stappen zonder dat er een overleggroep is aangesteld (stap 2). Binnen een maand nadat de signalen in kaart zijn gebracht moet er een overleggroep zijn samengesteld en moet er een plan van aanpak worden opgesteld.

4.1 STAP 1: HET IN KAART BRENGEN VAN DE SIGNALLEN
--

Bij kinderen, zeker bij hele jonge kinderen, zal een signaal niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling maar zal het eerder een signaal zijn dat duidt op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Ga daarom uit van de signalen die je ziet bij een kind of signalen die je in de interactie tussen de ouder en het kind ziet. Oudere kinderen kunnen je wel iets vertellen, als dit gebeurt luister rustig naar hetgeen het kind te vertellen heeft en reageer niet emotioneel of paniekerig. Neem het kind serieus. Het is belangrijk nooit geheimhouding aan een kind te beloven. Als deze belofte gegeven wordt, komt de beroepskracht voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandeld wordt: hij moet dan of het vertrouwen van het kind schenden of medeplichtig worden aan het in stand

houden van een schadelijke situatie. Wel kun je het kind beloven dat je geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik gemaakt worden van de signalenlijsten in de bijlagen.

Alle signalen moeten worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. Dit doe je door middel van persoonlijke aantekeningen die je op een veilige manier opbergt zodat niet iedereen daar bij kan. Voor het zorgvuldig vastleggen van gegevens worden de volgende aanwijzingen opgevolgd:

- Noteer wat je bij het kind opvalt of wat je verteld wordt zo nauwkeurig en feitelijk mogelijk: noteer daarbij datum, tijdstip, plaats, situatie en aanwezigen maar noteer nooit de naam van het kind of de ouders.
- Vermeld bij informatie van anderen (bijv. een collega, een ouder, een kind) duidelijk van wie je de informatie hebt gekregen.
- Als je ook hypothesen en veronderstellingen vastlegt, vermeldt dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Noteer met wie je een gesprek voert over de signalen en de inhoud van dit gesprek.

De beroepskracht informeert de (assistent) divisie manager over het vermoeden en vraagt het staflid pedagogiek te helpen bij het onderbouwen van de signalen. Deze zal een digitaal kinddossier aanleggen, waartoe alleen de staf, het management en de directie toegang heeft. Bij een vermoeden van kindermishandeling door een beroepskracht kan dit door een collega-beroepskracht gemeld worden maar ook door een kind, een ouder of door derden. Een dergelijke melding moet altijd serieus genomen worden en dient uitgezocht te worden. In dat geval moet de pedagogisch medewerker direct een leidinggevende of het staflid inschakelen en worden de vervolgstappen in overleg met de divisie manager en de directie bepaald (stap 2). In het geval dat het vermoeden mishandeling door een leidinggevende betreft dan wordt het kinddossier in een persoonlijke digitale map van het staflid pedagogiek/(assistent) divisie manager bewaard. De directie wordt door het staflid pedagogiek op de hoogte gebracht van de vermoedens.

In dit kinddossier wordt vervolgens vastgelegd:

- Alle gespreksverslagen
- Besluiten die in de overleggroep worden genomen
- Vervolgaantekeningen over het verloop.

De beroepskracht blijft bouwen aan de vertrouwensrelatie met het kind en de ouders en bepaalt samen met het staflid pedagogiek een tijdslimiet voor deze fase.

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, moet de (assistent) divisie manager meteen worden geïnformeerd. Er kan meteen contact op worden genomen met AMK, deze maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is het AMK 24 uur per dag bereikbaar. In noodsituaties kan ook contact gezocht worden met de crisisdienst van Bureau Jeugdzorg en/of politie gevraagd worden om hulp te bieden. Bij hoofdstuk 4 staan alle contactgegevens. In zeer ernstig

dreigende situaties kan het AMK een melding overdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld als een kind met verwondingen naar het ziekenhuis moet en de ouders willen het niet meegeven of weghalen uit het ziekenhuis. In een dergelijke situatie kan er heel snel een voorlopige ondertoezichtstelling worden gevraagd zodat de ouders (tijdelijk) het gezag niet hebben over hun kind.

Indien het om vermoedens van mishandeling gaat door een beroepskracht stelt de directie samen met de divisie manager vast of er in redelijkheid sprake is van een reëel vermoeden en legt deze overweging en handelingen vast. Als er sprake is van een reëel vermoeden moet er door de directie een onderzoekscommissie ingesteld worden. Bij aangifte bij de politie zal dit onderzoek in nauw overleg met de politie zijn. Daarnaast zullen er maatregelen worden genomen om het betreffende kind en eventueel alle kinderen van de groep af te schermen van de betrokken beroepskracht. De ouders van de groep worden geïnformeerd en de directie houdt contact met de ouders van het kind over de zaken die voor de ouders van belang zijn.

Aanbeveling stap 1

- 1) Accepteer kindermishandeling als een van de vele mogelijke oorzaken van onverklaarbaar/opvallend gedrag van een kind. Probeer in deze fase het beeld completer te krijgen. Speel geen politieagent. Het is niet de taak van de pedagogisch medewerker om speurwerk naar de dader te doen. Ga uit van het signaal, uitgezonden door het kind of door een derde. Blijf (het gedrag) het kind aandachtig volgen.
- 2) Vertrouw op je intuïtie en houd dat niet voor jezelf, praat er over.
- 3) Het vertrekpunt van je inzet blijft de zorg die je met de ouder, voor het kind hebt.
- 4) Ga zorgvuldig om met de privacy van het kind en de ouders.
- 5) Ga niet overhaast te werk. Wie iets wil bereiken moet langzaam en zorgvuldig handelen.
- 6) Betrek anderen tijdig en niet pas wanneer het voor jou zo niet langer kan, dan ben je te lang zelf bezig geweest en geef je anderen niet de tijd rustig aan het werk te gaan.

4.2 STAP 2: DE BEROEPSKRACHT BESPREEKT HAAR ONDERBOUWDE VERMOEDEN IN EEN OVERLEGGROEP

Je neemt initiatief tot het vormen van een overleggroep om de zaak door te praten. Hierin participeren in ieder geval je collega, de (assistent) divisie manager en het staf lid pedagogiek. Dat is anders als je vermoeden nu juist je collega betreft. In dat geval kies je voor je derde collega, tenzij deze het betreffende kind nauwelijks ziet vanwege haar werkdagen. Betreft het vermoeden een leidinggevende, kies dan voor een in functie hogere leidinggevende, directielid en/of iemand uit de vertrouwenscommissie.

- De overleggroep vult het kinddossier aan met wat tot nu toe bekend is geworden en welke stappen door wie en wanneer genomen zijn.
- De stafmedewerker pedagogiek is verantwoordelijk voor de coördinatie en de voortgang. Indien zij afwezig is of verhinderd, neemt de divisie manager haar taak waar.
- Het staf lid pedagogiek let ook op de tijd en stelt een tijdslimiet voor deze fase en overlegt

met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Het AMK geeft advies over de verdere stappen die genomen kunnen worden. De resultaten van het gesprek met het AMK worden doorgesproken in de overleggroep. Naar aanleiding hiervan wordt een plan van aanpak gemaakt.

Voor elk vermoeden van kindermishandeling kan advies gevraagd worden bij het AMK zonder de naam van het kind of de ouders te noemen. Het AMK kan desgewenst de gegevens noteren op naam van de adviesvrager. Als de overleggroep dan na verloop van tijd opnieuw advies wil over hetzelfde kind, kunnen de gegevens er gemakkelijk weer bij gehaald worden, zonder dat de naam bekend is. Ook als de overleggroep alsnog over wil gaan tot een melding, kan teruggegrepen worden op deze reeds eerder uitgewisselde informatie.

Indien het om vermoedens van mishandeling gaat door een beroepskracht zal de overleggroep (die eventueel deels ook uit externe deskundigen kan bestaan) waar nodig verder onderzoek doen.

Aan het eind van deze fase besluit je:

- Het vermoeden is onterecht, er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag.
- Er is geen bevestiging van het vermoeden. Je blijft verder wel alert.
- Je blijft bouwen aan de vertrouwensrelatie met het kind.
- Je noteert in de agenda dat jullie na een bepaalde periode nog eens samen overleggen over het gedrag of lichamelijke gesteldheid van het kind.
- Je twijfelt en /of vindt bevestiging van je vermoeden: dit wordt ingebracht in de overleggroep en je maakt een plan van aanpak.

Aanbevelingen fase 2

1. Zodra een overleggroep is gevormd draag je samen de verantwoordelijkheid. Het is dan ook heel belangrijk steeds samen te overleggen voordat iets wordt ondernomen. Bij het vormen van een overleggroep kan ook gedacht worden aan andere disciplines; bij Dikkekeur kan dat zijn: de vertrouwenscommissie, de directie en je collega.
2. De taak van de kinderopvang met betrekking tot kindermishandeling is het signaleren en het aankarten ervan bij de verantwoordelijke instanties. De kinderopvang is niet verantwoordelijk voor de verandering van de situatie of voor de hulpverlening.

4.3 STAP 3: GESPREK MET DE OUDERS EN EVENTUEEL MET HET KIND
--

De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt. Overleg wie het beste met de ouders kan spreken. Bereid het gesprek goed voor in de overleggroep. Vraag advies hierover bij het AMK. Overleg na afloop van het gesprek in de overleggroep over verdere stappen.

Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als er redenen zijn om aan te nemen dat het kind dan

uit het oog verloren zal worden omdat de ouders het kind niet meer naar Dikkedeur zullen brengen of dat het geweld zal escaleren.

Aanbeveling fase 3

- 1) Als het (school)kind met je gesproken heeft, praat dan niet met de ouders zonder het kind daarvan in kennis te stellen. Samen met de overleggroep moet beoordeeld worden of en wat er nog meer besproken moet worden met het kind.
- 2) Bepaal voor je een gesprek gaat voeren met de ouders, wat het doel van je gesprek is.
- 3) Vaak is je zorg delen met de ouders de beste ingang: blijf bij wat je ziet bij het kind, bespreek niet je vermoedens, stel open vragen en zeg dat je op zoek bent naar de oorzaak /aanleiding van het voor het kind ongewone gedrag. Bijvoorbeeld:
 - o je vertelt de ouders wat je is opgevallen aan het kind
 - o je vraagt of zij dat ook hebben gemerkt
 - o je zegt dat je er zorgen over maakt
 - o je vraagt of zij daar ook zorgen over hebben, zo ja, hoe pakken ouders dat thuis aan? Zo nee zijn zij bereid het op een andere manier te proberen?
- 4) Een dergelijk gesprek hoeft niet bedreigend te zijn, mits je ouders de ruimte geeft hun eigen ideeën te verwoorden. Het woord kindermishandeling gebruik je natuurlijk niet.
- 5) Als ouders zeggen ook bezorgd te zijn dan kun je samen kijken welke ondersteuning de ouders kunnen gebruiken. Bij ouders die open staan voor verbetering dan kan de situatie veranderen door de ondersteuning die zij krijgen. Je zult dat kunnen merken aan het gedrag van het kind. Zie je geen verbetering en/of merk je dat de ouders het contact uit de weg gaan, en/of de problemen die er duidelijk zijn ontkennen, dan kan je dit beschouwen als een extra signaal.

4.4 STAP 4: WEGEN VAN HET GEWELD OF DE KINDERMISHANDELING
--

Na de eerste drie stappen beschikt de overleggroep al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die zijn vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de ouders en eventueel het kind en het advies van deskundigen. In stap 4 weegt het staf lid pedagogiek samen met de directie en de divisie manager deze informatie. Het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling en de aard en de ernst van het geweld moeten worden ingeschat. Het AMK kan helpen een risicotaxatie uit te voeren. Er wordt bekeken of en welke hulp aan de ouders/het kind geboden kan worden en/of er verwijzing noodzakelijk is. Ook moet er altijd overwogen worden of er naar de politie moet worden gegaan. Tenslotte zijn kindermishandeling en huiselijk geweld strafbare feiten. De belangen die zijn afgewogen en de personen die van tevoren over het besluit zijn geraadpleegd moet worden vastgelegd.

4.5 STAP 5: DE BESLISSING

Na de weging van stap 4 volgt een besluit:

- Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **voldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt stap 5A: Hulp organiseren en effecten volgen.

- Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **onvoldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt stap 5B: Bespreken met ouders en een melding bij het AMK.

Als er twijfel bestaat over het vermoeden dan kan besloten worden tot een extra observatieperiode. Het is belangrijk om duidelijk af te spreken wie wat observeert en hoelang deze periode gaat duren: stap 3 wordt opnieuw doorlopen waarna een beslissing moet worden genomen.

Bij het vermoeden van kindermishandeling door een beroepskracht kan het onderzoek van de overleggroep tot verschillende uitkomsten leiden: rehabilitatie van de beroepskracht, een waarschuwing afgeven, arbeidsrechtelijke maatregelen zoals ontslag of formele aangifte van kindermishandeling bij de politie. Al deze beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en geregistreerd door de directie.

STAP 5A HULP ORGANISEREN EN EFFECTEN VOLGEN

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **voldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan zal de divisie manager samen met het staf lid pedagogiek met de ouders bespreken wat hiervoor eventueel noodzakelijk wordt geacht. Als ouders openstaan voor veranderingen in hun situatie organiseert het staf lid pedagogiek de noodzakelijke hulp en volgt de effecten van deze hulp. De pedagogisch medewerker blijft het gedrag van het kind nauwkeurig volgen en noteert dit in persoonlijke aantekeningen. Met de overleggroep wordt data afgesproken wanneer deze informatie besproken wordt. Deze informatie moet opnieuw worden gewogen (stap 4) waarna besloten kan worden om alsnog een melding te doen (stap 5b).

STAP 5B BESPREKEN MET OUDERS EN MELDEN

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **onvoldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt een melding bij het AMK. In de beslissing om te melden weeg je de bezwaren van ouders af tegen de noodzaak om het kind te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Daarbij geeft de bescherming van het kind de doorslag. Voor vermoedens van kindermishandeling is de

Wet op de jeugdzorg in artikel 53 lid 3 het meldrecht opgenomen. Iedere beroepskracht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling te melden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder. Daarnaast bevat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Vooraf aan de melding bespreekt het staflid pedagogiek en de divisiemanager dit met de ouders. Er wordt uitgelegd waarom Dikkedeur een melding zal doen en wat het doel ervan is. De ouders moeten de ruimte krijgen om te reageren en hun bezwaren kenbaar te maken. Overleg op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in een document vast. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.

Van een gesprek met de ouders kan worden afgezien als de veiligheid van het kind, of die van een beroepskracht van Dikkedeur daarmee in het geding is. Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het melden buiten de ouders om of zonder hun toestemming, zorgvuldig vast te leggen.

Probeer in deze besluitvorming de volgende vragen mee te nemen:

- 1) Kan ik door te melden zonder ouders op de hoogte te stellen of zonder de toestemming van ouders zwaarwegende belangen van het kind behartigen?
- 2) Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoef te verbreken?
- 3) Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de ouders te vragen of te krijgen voor het bespreken van de situatie met iemand die hen kan helpen?
- 4) Zijn de belangen van het kind die ik wil dienen met mijn melden zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de ouder heeft bij mijn zwijgen?
- 5) Als ik besluit om te melden, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden opgepakt?

Bespreek in de overleggroep wie de melding gaat doen bij het Advies- en Meldpunt Kinder-mishandeling. Acute of levensbedreigende situaties kan men rechtstreeks bij de Raad voor de Kinderbescherming of bij de Jeugd- en zedenpolitie melden. Na de melding ligt de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van hulp bij het AMK. Het gaat om vrijwillige hulpverlening. Als vrijwillige hulpverlening niet lukt, terwijl de situatie ernstig blijft, zal het AMK de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen.

Het staflid pedagogiek zal de effecten van de melding volgen. Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang dit opnieuw in de overleggroep te bespreken waarbij de informatie opnieuw gewogen moet worden (stap 4) en besloten kan worden om een melding te doen (stap 5b).

Aanbevelingen fase 5

Open of anoniem melden

Bij een melding van kindermishandeling kunnen pedagogisch medewerkers anoniem blijven. Dit wordt een anonieme melding genoemd in tegenstelling tot een open melding. Om verschillende redenen geeft het kinderdagverblijf er vaak de voorkeur aan anoniem te blijven. Bijvoorbeeld uit angst dat de ouders het kind van het kinderdagverblijf halen als ze weten dat de melding door het kinderdagverblijf is gedaan, of uit angst dat de agressie van de ouders zich op de pedagogisch medewerker zal richten.

Bij anonieme melding delen AMK medewerkers wel aan de ouders mee dat er zorgen zijn gemeld over hen en hun kind, maar kunnen niet vertellen van wie deze zorgen afkomstig zijn. De consequentie hiervan is dat de informatie die aan ouders gegeven wordt veel minder concreet kan zijn dan bij een open melding. Dit geeft de ouders meer mogelijkheden om zaken te ontkennen of te bagatelliseren. Bovendien reageren ouders bij anonieme meldingen vaker veel bozer, agressiever of achterdochtiger. Dit is ook niet bevorderlijk bij het motiveren van ouders om hulp te zoeken. Het AMK zal soms vragen of je wilt overwegen om een open melding te doen. In overleg met de AMK medewerker kan je dan beslissen wat in die specifieke situatie de beste handelwijze is.

4.6 STAP 6: EVALUATIE VAN DE GANG VAN ZAKEN EN NAZORG

Wanneer de zaak loopt, in behandeling is, evalueert de overleggroep wat er is gebeurd en de procedures die gevolgd zijn. Zo nodig worden verbeteringen aangebracht in afspraken en / of procedure aangebracht. Het is van belang op van tevoren vastgestelde tijdstippen met direct betrokkenen een tussentijdse evaluatie bijeenkomst te plannen..

Los van de gekozen weg, blijft de pedagogisch medewerker zeker vier maanden na evaluatie het gedrag van het kind nauwkeurig volgen. Indien er aanleiding toe is, roept de pedagogisch medewerker de overleggroep bij elkaar. Bij blijvende twijfel wordt alsnog of opnieuw bij het AMK gemeld. De met de ouders besproken gedragssignalen van het kind kunnen in het dossier van het kind bewaard worden. Als gebleken is dat het vermoeden niet gegrond was, moeten de werkaantekeningen vernietigd worden en moet het protocol met betrekking tot het kind afgesloten worden.

Aanbeveling stap 6

Wees bereid je eigen machteloosheid en teleurstellingen te hanteren wanneer onverhoopt toch blijkt dat de hulpverlening anders loopt dan je had gedacht.

4.7 SLOT OPMERKINGEN

Blijf zeker niet zwijgen. Het is de moeite waard het risico te nemen en iets te doen met je vermoeden van kindermishandeling. De verantwoordelijkheid voor kinderen ligt nu eenmaal bij volwassenen. Bovendien handel je ook in het belang van het kind. Het gezin heeft waarschijnlijk ook hulp nodig. Bij het signaleren van kindermishandeling blijft zorgvuldigheid uiteraard een eerste vereiste. Een slaapprobleem wil nog niet zeggen dat een kind lichamelijk mishandeld wordt. Een kind dat stottert, hoeft niet psychisch mishandeld te zijn. Een kind met een zindelijkheidsprobleem wordt niet per definitie seksueel mishandeld. Wanneer een kind mishandeld wordt, is dat vaak te merken aan zijn gedrag en dat van z'n opvoeders. Dat gedrag kun je observeren.

Wat moet je niet doen?

1. De opvoeders veroordelen. Ze hebben juist hulp nodig;
2. Het kind uithoren. Hierdoor breng je het kind in verwarring. Het kind wil loyaal blijven aan de opvoeders, maar het wil het jou ook naar de zin maken. De informatie die het kind geeft, kan daardoor onbetrouwbaar zijn. Bovendien kan jouw bezorgde vraag suggestief zijn. Werkelijkheid, wens en suggestie gaan door elkaar lopen en kunnen eventuele therapie, verhoor of getuigenis vertroebelen.

Wat kun je wel doen

Bij vermoeden van mishandeling, neem contact op met je (assistent) divisie manager of het staf-lid pedagogiek!

5. BELANGRIJKE TELEFOONNUMMERS

Elke provincie of stadsregio/gewest heeft een eigen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), maar ze zijn allemaal bereikbaar via hetzelfde landelijke telefoonnummer:

0900 – 1231230 (0,05 eurocent per minuut)

Het AMK is elke werkdag, maar in noodgevallen ook buiten kantooruren, hierop bereikbaar.

Bureau jeugdzorg is de centrale toegang tot de jeugdzorg. Bureau jeugdzorg is er voor kinderen en jongeren en hun ouders of verzorgers die problemen hebben bij het opgroeien en opvoeden. Ook biedt Bureau Jeugdzorg informatie en advies aan mensen die beroepsmatig met kinderen omgaan. Bureau Jeugdzorg zorgt voor de uitvoering van de taken van het AMK.

Adressen en en telefoonnummers

Politie alarmnummer (bij noodsituaties) 112

Bureau Jeugdzorg (BJZ) & Algemeen Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

Stadsregio Rotterdam

Delftseplein 29

3013 AA Rotterdam

BJZ tel (010) 233 00 00

Bereikbaar op ma t/m vrij van 8.30 tot 17.00u

In de avonduren en het weekend is in dringende gevallen een maatschappelijk werker van Bureau Jeugdzorg bereikbaar. Het antwoordapparaat van de vestigingen geeft hiervoor een telefoonnummer.

www.jeugdzorg-rotterdam.nl

AMK tel (010) 412 81 10

Vertrouwensinspecteur Inspectie van Onderwijs

0900-1113111

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Rotterdam-Rijnmond

De GGD houdt zich onder andere bezig met de gezondheid van de jeugd.

Schiedamsedijk 95

3011 EN Rotterdam

tel (010) 433 97 00

www.ggdrotterdamrijnmond.nl

Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld

Wanneer er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders of meerderjarige huisgenoten betrokken zijn, dan kan hier melding worden gedaan. Wanneer er kinderen bij betrokken zijn zal het SHG doorgaans doorverwijzen naar het AMK.

tel (010) 443 84 44

www.ggdrotterdamrijnmond.nl/huiselijk-geweld

Centrum voor Jeugd en Gezin Rijnmond (CJG)

Het CJG is een inlooppunt voor gezinnen voor vragen over opvoeden en opgroeien. Kinderen tot de leeftijd van 4 jaar komen bij het consultatiebureau.

010-444 46 00

www.cjgrijnmond.nl

Kralingen-Crooswijk
Crooswijksestraat 115
3034 AG Rotterdam

Delfshaven
Duivenvoordestraat 65
3021 PD Rotterdam

Politie Rotterdam-Rijnmond

Centraal nummer 0900-884

Bureau Taborstraat
Taborstraat 22
3061 EW Rotterdam

Bureau Marconiplein
Schiedamseweg 400
3025 AT Rotterdam
beide 08.00 - 22.00 uur ma-zo

Centrum Voor Dienstverlening (CVD)

Algemeen Maatschappelijk Werk

Glashaven 42

3011 XJ Rotterdam

tel (010) 243 81 00

www.cvd.nl

Meer informatie is te vinden op:
WWW.KINDERMISHANDELING.NL

6. HET WERKEN MET DE NIEUWE MELDCODE

Pedagogische kinderopvang Dikkedeur neemt haar verantwoordelijkheid in de zorg voor het signaleren en aanpakken van kindermishandeling en huiselijk geweld. Het is belangrijk dat onze werknemers in een veilig werkklimaat in staat worden gesteld deze problemen te herkennen en ernaar te handelen volgens de stappen van de meldcode.

Om die reden zet Dikkedeur de volgende stappen:

- Het staflid pedagogiek is aangewezen als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling.
- In november 2012 is er een teamvergadering gewijd aan de nieuwe meldcode.
- Na deze teamvergadering worden aandachtspunten uit de meldcode in elke maandelijkse memo opgenomen.
- De (assistent) divisiemanager van elke unit wordt voldoende ingewerkt in de materie, zodat elke werknemer ten allen tijde de (assistent) divisiemanager kan raadplegen voor ondersteuning bij het signaleren. De (assistent) divisiemanager kan ten allen tijde raad vragen aan het staflid pedagogiek voor ondersteuning in het zetten van de stappen van de code.
- Het gebruik en de werking van de meldcode wordt tweejaarlijks door het staflid pedagogiek geëvalueerd.
- De ouders worden december 2012 in een digitale nieuwsbrief op de hoogte gesteld van het gebruik van de nieuwe meldcode.
- De meldcode wordt geplaatst op de website van Dikkedeur en kan daar dus altijd worden ingezien door ouders.
- Ook wordt de meldcode opgenomen in de bestanden op de interne server met algemene toegang. Zo is de meldcode altijd per direct beschikbaar voor alle medewerkers.
- Voor vragen wordt verwezen naar het staflid pedagogiek in haar functie van aandachtsfunctionaris.

7. SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naar mate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. Er kan altijd overlegd worden met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling over zorgelijke signalen, in samenwerking met het staflid pedagogiek.

1. PSYCHOSOCIALE SIGNALEN

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal,- spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling.
- Het gedrag van een kind komt niet overeen met wat het kind daadwerkelijk kan.
- Regressie gedrag: het kind valt terug in gedrag dat passend is bij een jonger kind, bijvoorbeeld broekplassen nadat het kind zelfstandig naar de wc ging en droog bleef.
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht (rond de leeftijd van 3/4 jaar overdag, rond de leeftijd van 5/6 jaar 's nachts).

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders, vastklampen, goedkeuring vragen
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Het kind is bang voor de ouders, schrikt als de opvoeder binnenkomt; wil niet naar huis
- Het kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Het kind houdt zich opvallend stijf bij het oppakken
- Reageert met afkerig gedrag (niet aankijken, afweren of wegduwen) of bevrozing op aanrakingen
- Maakt geen onderscheid tussen bekenden en onbekenden; gaat bijvoorbeeld op schoot zitten bij een onbekende, of knuffelt een onbekende
- Vermijden van oogcontact, dit is vooral opvallend op het moment dat het kind zelf contact zoekt
- Lege blik in de ogen
- Waakzaam, moeilijk inslapen, houdt alles om zich heen in de gaten
- Wantrouwig tegenover volwassenen. 0-4 jaar: laat zich moeilijk troosten, komt niet naar de pw-er toe als het hulp of aandacht nodig heeft, 3 jaar en ouder: is gesloten en vraagt geen hulp of steun, ook niet bij pijn bv a.g.v. vallen

Ten opzichte van andere kinderen:

- Maakt moeilijk contact met andere kinderen
- Is niet geïnteresseerd in spel van andere kinderen (vanaf 2 jaar), doet niet mee in sociaal spel (vanaf 3 jaar), heeft geen samenspel (vanaf 7 jaar)
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Voelt zich snel bedreigd door andere kinderen
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos
- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Sterk wisselend gedrag
- In zichzelf gekeerd, somber, een trieste blik en lacht weinig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Veelvuldig slaan, schoppen, met spullen gooien, bso: vechten en vernielen van spullen
- Hyperactief
- Toont geen gevoelens, niet lachen of huilen, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Veel huilen
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid

2. MEDISCHE SIGNALLEN

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken
- Krab, bijt- of brandwonden
- LITTEKENS
- Heeft regelmatig letsel op vreemde plekken
- Heeft vaak letsel na het weekend, een vakantie of een periode van afwezigheid
- Buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn etc.
- Voedingsproblemen
- Heeft ondergewicht
- Achterblijven lengtegroei
- Opvallend vermageren of dikker worden

Voedingsproblemen specifiek bij baby's

- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne
- Ernstige luierslag
- Onvoldoende, slecht passende of vieze kleding
- Onvoldoende geneeskundige of tandheerkundige zorg
- Onvoldoende zorg door ouders met bijvoorbeeld als gevolg dat een ziekte steeds terugkomt of het kind traag herstelt
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen

3. KENMERKEN OUDERS/GEZIN

Ouder/kind relatiestoornis

- Ouder draagt het kind als een 'postpakketje'
- Ouder troost het kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële, niet bij de leeftijd passende, verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in het verleden
- Apatisch (gevoelloos) en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van emoties
- Negatief denken en praten over zichzelf
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd aan drugs of alcohol

Gezinskenmerken

- 'Multi-problem' gezin: het gezin ervaart op meerdere gebieden problemen: bijv. met opvoeden, relatie-problemen, financiële problemen, psychische of psychiatrische problemen
- Ouder die er alleen voor staat
- Regelmatig wisselende samenstelling van het gezin
- Sociaal geïsoleerd
- Vaak verhuizen en regelmatig wisselen van huisarts
- Sociaal-ecomomische problemen: werkeloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte of ziekenhuisopnames in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR SEKSUEEL MISBRUIK

Seksueel misbruik kan worden gepleegd door vreemden (bijvoorbeeld kinderporno en pedofilie), en door familie of bekenden (de leerkracht). Als een kind seksueel misbruikt wordt door een van de ouders of een ander familielid, spreken we van incest. Seksueel misbruik kan variëren van eenvoudige aanrakingen tot verkrachting. Het betreft seksuele spelletjes of handelingen die een kind moet verrichten dan wel toestaan. Bij seksueel misbruik is er altijd sprake van machts-misbruik van een volwassene ten opzichte van een kind. Leeftijden van slachtoffers van seksueel misbruik kunnen variëren vanaf babyleeftijd tot volwassen leeftijd.

Lichamelijke kenmerken:

- Verwondingen aan genitaliën of anus
- Vaginale afscheiding
- Jeuk of infectie bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Steeds terugkerende urineweginfecties of problemen bij het plassen
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- BSO: negatief lichaamsbeeld; ontevreden over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houterige motoriek: de billen en de bovenbenen worden stijf tegen elkaar geperst en de voeten schuiven als die van een opwindmanneling onder het lichaam door
- Geen plezier in bewegingsspel

5. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR KINDEREN DIE GETUIGE ZIJN VAN HUISELIJK GEWELD

Het kind kan getuige zijn van huiselijk geweld; in 30 tot 60% blijkt getuige zijn samen te gaan met geweld tegen het kind zelf. Het kind kan getuige zijn van verschillende soorten geweld:

- fysiek geweld (bijv. slaan, schoppen, van de trap af duwen, aan de haren door het huis slepen, gebruik van wapens)
- seksueel geweld (verkrachting, letsel toebrengen aan geslachtsorganen)
- geestelijk geweld (bijv. dreigen met geweld, vernielen van geliefde voorwerpen, kleineren)

Jonge kinderen

- Verstoord eet- en slaappatroon
- Veel huilen en schreeuwen
- Hoofd- en buikpijnklachten
- Vertraagde ontwikkeling van zindelijkheid en taalbeheersing
- Weinig zelfvertrouwen: het kind vraagt snel en vaak hulp of probeert situaties te vermijden omdat het denkt dat het dat niet kan
- Extreem angstig: niet op onderzoek uit gaan, dicht bij de pw-er willen blijven, huilen bij onverwachte of onbekende gebeurtenissen
- Slaan, schoppen

Schoolgaande kinderen

- Kopiëren van gewelddadig gedrag van vader en moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Gewelddadig gedrag t.o.v. dieren
- Vernielzucht
- Opstandigheid
- Angst, zich terugtrekken
- Negatief zelfbeeld
- Somber
- Geen vertrouwen in volwassenen
- Moeilijkheden met schoolwerk/overcompensatie
- Hoofdpijn/buikpijn/slapeloosheid
- Parentificatie: het kind wordt tot 'mede-ouder' gemaakt, of tot een 'verzorger' die verantwoordelijk is voor het welbevinden van de ouders: het neemt de ouderlijke (verzorgings)ta-ken over, of leeft het leven van de ouder.
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR HET SYNDROOM VAN MUCHHAUSEN BIJ PROXY (MBPS)

Het Münchhausen by Proxy (MBPS) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. MBPS kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen overlijdt aan de gevolgen van MBPS.

Signalen die kunnen duiden op dit syndroom zijn o.a.:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of onder narcose brengen van het kind en dringt daar zelfs op aan
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Vaak van arts wisselen.

De MBPS-ouder onderscheidt zich van andere ouders met zorg-gerelateerd problemen, zoals postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan MBPS. In deze gevallen zijn de moeders vaak dankbaar als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl MBPS-moeder die zorg juist niet wil uitbesteden.

7. KINDERPORNOGRAFIE

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van en afbeelding en /of het vastleggen op film, foto of ieder andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragen ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

8. TOT SLOT

Huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt dus voortdurend onze alerte aandacht, zodat er adequaat wordt gesignaleerd als dit ook echt nodig is. Hiervoor is het noodzakelijk om de inhoud van de meldcode met signalenlijst goed te kennen en met een open blik naar het gedrag van kinderen en ouders te durven kijken. Bespreek je twijfels en vermoedens met je collega en (assistent) divisie manager!